

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богин Г.И. Модель языковой личности в её отношении к разновидностям текстов / Георгий Исаевич Богин: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – Л., 1984. – 38 с.
2. Караулов Ю.М. Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов / Отв. ред. Д. Н. Шмелёв, АН СССР. Отделение литературы и языка. – М.: Наука, 1987. – 261 с.
3. Маслова В.А. Лингвокультурология / Валентина Аврамовна Маслова. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
4. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев и др. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
5. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества / Шалва Александрович Амонашвили. – К.: Освіта, 1991. – 110 с.
6. Мацько Л.І. Матимете, що зробимо / Любов Іванівна Мацько // Дивослово. – 2001. – № 9. – С. 2 – 3.
7. 7. Язык и личность / АПН СССР. Институт русского языка; Отв. ред. Д.Н. Шмелёв. – М.: Наука, 1989. – 214 с.

Строганова А.Н.

УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

В статье рассмотрено понятие "языковая личность", проанализированы особенности условий формирования языковой личности будущего учителя-словесника.

Ключевые слова: личность, языковая личность, условия обучающей деятельности, учитель-словесник.

Stroganova G.M.

CONDITIONS OF THE LINGUISTIC PERSONALITY FORMATION OF A FUTURE TEACHER-PHILOLOGIST

The article deals with the conception of "linguistic personality", features of formation conditions of linguistic personality of a future teacher-philologist have been analyzed.

Key words: personality, linguistic personality, conditions of the teaching activity, teacher-philologist.

УДК 371.331:378.661

Філіппова Л.В.

ПРОБЛЕМИ ЧИТАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядається роль лекцій у навчальному процесі, її функції у вищих навчальних медичних закладах, її вплив на пізнавальний інтерес та на розвиток професійної мотивації майбутніх спеціалістів. Запропоновано метод ведення лекційного матеріалу та метод доопрацювання лекційного матеріалу. Наведені два типи викладання лекційного матеріалу, які найчастіше можна використовувати на перших курсах медичних закладах.

Ключові слова: лекція, навчальний процес, професійна мотивація, викладання лекцій, метод читання лекційного матеріалу, типи лекцій.

Постановка проблеми. Поняття "лекція" несе в собі певний зміст (від латинського *lectio*) та означає читання. Лекція займає провідне місце в організації навчально-виховного процесу. Вона знаходиться в тісному взаємозв'язку з усіма іншими видами навчальних занять: семінарськими, практичними та лабораторними роботами.

З того часу, як з'явилися перші університети в середньовіччі до середини XIX століття, лекції зайняли головне місце у навчальному процесі. Це була єдина форма передачі

знань слухачеві. Інколи для доповнення лекції проводили диспути, але практичні заняття не проводилися. Як правило, місце, роль та методика викладання лекційного матеріалу з роками поступово змінювалася. Якщо в середньовіччі лекція – це було читання першоджерела і поступово вводилися коментарі, то вже в XVII – XVIII століттях, особливо після появи книгодрукарень, лекція набуває форми вільного викладу наукового матеріалу.

З ростом наукових та технічних знань виникає потреба у введенні практичних занять в університетах. Семінарські заняття повинні були стимулювати до активних дій студентів, формувати самостійність та навчити застосовувати отриманні на лекціях знання в практичному житті. При поступовому збільшенні частки семінарських та практичних занять у навчально-методичних планах відбувається скорочення лекційних годин, бо вважалося, що головна мета лекції – зробити ознайомлення з дисципліною, надихнути студента далі самостійно працювати за літературними джерелами та опрацьовувати матеріал. Внаслідок такої дії, в 30-ті р. XX ст., в деяких університетах з'являється, так званий, “бригадно-лабораторний” метод. За таким методом центр ваги переносився на самостійне читання літератури під керівництвом консультанта, який повинен був надавати пояснення студентам якщо виникали питання. Такі бригадні методи у вищих навчальних закладах не виправдали себе.

Аналіз літературних досліджень. На жаль, і на сьогодні залишається дискусійним питанням читання лекційного матеріалу. Деякі науковці вважають, що лекція призводить до пасивності студентів. У свою чергу, студенти також некритично сприймають чужі думки, бо це призводить до загибелі самостійності слухачів [1]. Є ще інша думка: лекція це школярство, що під час проведення лекції втрачається велика кількість часу, та лекція вбиває присмак до самої науки [2: 6]. Враховуючи погляди вчених, ми вважаємо, що при читанні лекційного матеріалу студентами засвоюється більша кількість інформації, оскільки відбувається активація зорового каналу у ході якого інформація сприймається набагато швидше, ніж за слухом. На наш погляд, також непотрібно забувати, що сприйняття лекцій відбувається серед студентів не однаково. В практичній діяльності ми спостерігали, що деякі студенти взагалі не можуть знайти логічний ланцюг, за яким викладається лекція. Внаслідок виникнення такої ситуації студент починає механічно записувати весь матеріал не розуміючи його. Але не дивлячись на цей негативний фактор, лекція залишається найголовнішим джерелом знань для студента, саме на ній розглядаються новітні наукові дослідження. Слід зауважити, що саме лекція – це є особисто науково-педагогічна творчість самого лектора. Через лекцію викладач здійснює передачу студентові свої наукові ідеї, ставлення до предмету, стимулює студента до активного мислення.

Роль лекцій у навчальному процесі всебічно та глибоко вивчалась провідними педагогами та психологами: Є.М. Мединським, С.І. Архангельським, В.К. Дашлегером, А.М.Алексюком та іншими [3–6]. Всі ці автори підкреслюють, що лекції належить провідна роль у навчальному процесі.

Мета статті. Ми намагаємось в даній статті показати, які методи читання лекцій використовуються в медичних навчальних закладах III – VI рівнів акредитації. Як свідчить наш науково-педагогічний пошук [7–12], лекція у вищих навчальних медичних закладах несе в собі велику кількість функцій: орієнтаційну, інформаційну, світоглядну, інтеграційну, виховну, логіко-методичну, методичну та організаційну.

Ці функції лекцій спрямовані на ознайомлення студентів з основним змістом, принципами, закономірностями предмета вивчення, перспективами розвитку медичної освіти в країні, у світі. Наприклад, світоглядна функція сприяє формуванню у студентів певної системи знань про природу, суспільство. За допомогою цієї функції формується певна форма мислення майбутніх лікарів. Інтеграційна функція, сприяє встановленню зв'язків між медичною теорією і практикою охорони здоров'я, між медичною наукою та технологіями лікувальної та профілактичної роботи.

Лекції в медичних навчальних закладах дуже насичені інформацією і вони не можуть в себе увібрати весь матеріал курсу, тому тему лекції продовжують вивчати на семінарських,

практичних або лабораторних заняттях, та тема може виноситися на самостійне опрацювання студентами. На нашу думку, лекції та самостійна робота не повинні розглядатися як альтернативні форми навчання, навпаки, ці форми повинні одна одну доповнювати. Саме лекційний матеріал вимагає самостійної роботи студента: перевірка правильності написання формул, основних понять та хімічних законів, навести додаткові пояснення або опрацювання даного матеріалу, опрацювання матеріалу, який передбачається викласти під час лекцій. Студенти можуть узнати тему наступної лекції на стендах, які розташовані на кафедрі. Як показує досвід, під час доопрацювання лекційного матеріалу, найкраще використовувати один – два посібники різних авторів. Це дозволяє студентові побачити різні підходи до вирішення однієї проблеми, знайти додаткову інформацію та альтернативні пояснення щодо незрозумілих ситуацій під час проведення лекції. Згідно нашим педагогічним спостереженням ми помітили, що 75% навчального матеріалу студенти засвоюють, коли спочатку опрацювали самостійно лекційний матеріал, а потім прослуховують цей же матеріал на лекції. Якщо студент прослуховує лекцію без попереднього опрацювання він засвоює лише 10% інформації.

Виклад основного матеріалу. Наші спостереження засвідчують, що лекційний матеріал засвоюється в повному обсязі: 50% матеріалу засвоюється при доопрацюванні його через день, а через два – три тижня – ефективність засвоєння ще нижча. Таким чином, лекція організовує та спрямовує студента до самостійної роботи. На нашу думку, найкраще коли студент складає опорний конспект лекцій, який містить найважливішу, логічно-структурну інформацію. Цей конспект студент поповнює під час читання лекції.

Викладач на першій лекції знайомить першокурсників, як правильно вести лекційний зошит, а саме:

1) залишати поля для того, щоб потім зробити робочі помітки (як під час самої лекції так і при подальшій роботі з конспектом, відмічати ступінь важливості матеріалу за допомогою знаків “+”, “-”);

2) залишати відстань між рядками, для подальшого доповнення матеріалу, виправлень, для пояснення скорочень, які були зроблені під час лекції.

Читання лекції – майстерність викладача. Від цієї майстерності залежить: як саме буде викладено матеріал відповідної лекції (традиційним характером або дискусійним, чи проблемним), як студенти будуть цей матеріал сприймати. Наприклад, можна викладати лекцію *традиційно або інформативно*. Саме такий тип лекції ми використовуємо найчастіше на перших курсах в Національному медичному університеті імені О.О.Богомольця, де студенти ще не мають великої кількості знань та навичок. Під час такого викладу лектор передає студентові готові знання за допомогою свого монологу. Лектор спочатку дає інформацію, спосіб та алгоритми розв’язання проблем, а потім приклади, на яких можна напрацьовувати знання, вміння й навички.

Другий тип викладання матеріалу лекції *дискусійного* характеру. Ці лекції наближають студента до пошукової та дослідної діяльності. За допомогою таких лекцій викладач наближається до досягнення трьох цілей: засвоєння теоретичних знань студентами, розвиток у студентів теоретичного мислення, формування пізнавального інтересу до дисципліни та розвиток професійної мотивації майбутнього спеціаліста. У вищих медичних навчальних закладах дискусійні лекції викладаються під час проведення клінічної практики, на якій демонструється лікарське мислення, де відбувається постановка діагнозу, у плануванні процесу лікування та розглядаються наслідки даного лікування. Студенти мають певний багаж знань з інших дисциплін, вони вміють проводити аналогію між предметами, знаходити зв’язки між дисциплінами. Такий тип лекцій використовується під час викладання хімічних дисциплін: “Аналітичної хімії”, “Фізичної та колоїдної хімії” на старших курсах.

Інформаційну та дискусійну лекцію використовують дуже широко за границею, таким чином, що вони об’єднанні в одній лекції. Наприклад, у Віденському університеті лекція триває 3–3,5 години і складається з чотирьох основних етапів. На початку заняття, це перший етап, лектор пропонує 8–10 тестових завдань кожен студент обдумує ці питання за

10–15 хвилин, потім студенти розподіляються на команди по 6–8 чоловік у кожній і лектор знову пропонує ті ж самі запитання для обговорювання їх вже в команді (це складає 20–25 хв.). На II етапі студенти шукають правильні відповіді на поставлені питання спільними зусиллями. Далі лектор на екрані показує питання, а кожна команда піднімає картку з правильною, на їхню думку, відповіддю. На III етапі студенти шляхом обговорювання відповідей вступають у дискусії, намагаються дійти згоди, якщо відповіді не збігалися (займає 25–30 хвилин). У весь цей час студенти працюють самостійно, лектор лише координує їх дії. На IV етапі, який займає 90 хвилин, відбувається лекція у традиційному розумінні, де лектор змістовно пояснює та аргументує помилки [13: 192; 14].

Такий метод проведення заняття апробований нами на практичних заняттях з “Фізичної та колоїдної хімії”. Ми побачили, що таке проведення заняття сприяє ефективному розвитку інтелектуальних здібностей студентів. Головною рисою такого методу є мистецтво викладача утримувати широкий інтелектуальний простір під час діалогу з урахуванням різноманітних думок студентів, а не дотримуватися дидактичних інструкцій. Ця навчальна технологія передбачає орієнтацію на метод спроб та помилок, аналіз випадкових варіантів.

Різниця між інформаційною лекцією та дискусійною полягає в тому, що інформаційна лекцією направлена на запам’ятовування матеріалу, а дискусійна лекція направлена на розвиток теоретичного мислення і якщо об’єднати два таких методи то інтелектуальна здібність студентів починає зростати. Внаслідок проведення таких занять студент не запам’ятовує отриманні знання, а він їх самостійно напрацьовує та переживає.

Потрібно не забувати, що дуже важливим, на наш погляд, при проведенні таких лекцій є встановлення відносин між викладачем та студентами. Викладач повинен намагатися створити мікроклімат на лекції доброзичливості і вимогливості одночасно. Від лекції до лекції поступово збільшувати рівень наукового викладу матеріалу, що призводить до збагачення знань студентами, а це викликає підвищення активності та самостійності мислення студентів.

Висновки. Спираючись на власний педагогічний досвід та узагальнюючи думки, висловлені в роботах провідних учених, ми вважаємо, що на сьогодні лекційна форма занять не втратила своєї актуальності та має велику кількість переваг порівняно з іншими формами навчання для студентів, оскільки:

- лекція на відміну від підручників, методичних посібників оперує великою кількістю новітніх наукових досягнень, і саме під час лекції відчувається специфіка та підготовка аудиторії;

- лекція здатна озброїти студента новими знаннями та надихнути його на більш детальне розглядання даного матеріалу, тим самим викликати активні дії для пошуку відповідей на питання, які виникають або виникали під час читання лекції;

- лекція відкриває можливості сприйняття аудиторії, контакту лектора та студентів. Під час читання лекції відчувається лектором мікроклімат, який утворюється при викладанні матеріалу, і викладач може вносити зміни при викладанні інформації;

- лекційне викладання, на яке витрачається дві академічні години, несе на собі велику кількість інформаційного матеріалу і воно дуже корисне студентові. Лекція дає можливість за короткий проміжок часу побачити логічну структуру навчального матеріалу, ознайомитися з методологією науки, її практичним застосуванням. Студент під час лекції отримує необхідні знання, на які йому необхідно було б витратити велику кількість часу при виконанні самостійної роботи;

- лекції мають особливе професійне значення для студентів, тому що студент як губка поглинає необхідні уміння, навички, які потім відіграють важливу роль у становленні та формуванні майбутнього спеціаліста, у формуванні наукового мислення студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сусь Б.А. Дидактичні та методичні основи активації самостійної діяльності студентів при різних формах занять з фізики: навч.-метод. посіб. / Б.А. Сусь. – К.: КВТУЗ, 1996. – 196 с.

2. Ильина Т.А. Лекция в высшей школе / Т.А. Ильина. – М.: Знание, 1977. – 79 с.
3. Мединский Е.Н. Лекция как метод учебной работы в педагогических учебных заведениях / Е.Н. Мединский. – М.: Мос.гос.пед.ин-т., 1935.
4. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерностные основы и методы / Сергей Иванович Архангельский. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.
5. Дахшлегер В.К. Лекция как метод работы в вузе / В.К. Дахшлегер // Советская педагогика. – 1943. – №4. – С. 13–18.
6. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник для студентів інших навчальних закладів / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
7. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе / Сергей Иванович Архангельский – М.: Высшая школа, 1974. – 384 с.
8. Васильева К.Г. Лекция – ее особенности и место в курсе эпидемиологии / К.Г. Васильева // Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунологии. – 1986. – №11. – С. 104–107.
9. Дулов А.И. Логико-структурный курс педагогики / А.И. Дулов. – Иркутск: Иркутский ун-т, 1985. – 304 с.
10. Зиновьев С.И. Учебный процесс в советской школе / С.И. Зиновьев. – М.: Высшая школа, 1968. – 355 с.
11. Стефановская Т.А. Система и методика преподавания педагогических дисциплин в вузе / Т.А. Стефановская. – Иркутск: Иркутский ун-т, 1992. – 384 с.
12. Низамов Р.А. Дидактические основы активации учебной деятельности студентов / Р.А. Низамов. – Казань: Казан.ун-т, 1975. – 302 с.
13. Досвід Віденського медичного університету в реформуванні системи освіти: перспективи співпраці / [Авдєєв О.В., Багній Н.І., Вайда А.Р. та ін.]; під ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль: ТДМУ “Укрмедкнига”, 2006. – 290 с.
14. Carol J.V. A Model for Learning / J.V. Carol // Teachers College Record. – 1963.– №64. – P. 723–724.

Филиппова Л.В.

ПРОБЛЕМА ИЗЛОЖЕНИЯ ЛЕКЦИОННОГО МАТЕРИАЛА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ МЕДИЦИНСКИХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В статье рассматривается роль лекций в учебном процессе, её функции в высших учебных медицинских заведениях, её влияние на познавательный интерес и на развитие профессиональной мотивации у будущих специалистов. Предложен метод изложения лекционного материала и метод доработки лекционного материала. Приведены два типа изложения лекционного материала, которые чаще всего можно использовать на первых курсах медицинского учреждения.

Ключевые слова: лекция, учебный процесс, профессиональная мотивация, изложение лекции, метод изложения лекционного материала, типы лекций.

Filippova L.V.

PROBLEM OF A STATEMENT OF A LECTURE MATERIAL IN HIGHER EDUCATIONAL MEDICAL INSTITUTIONS

The role of a lecture in educational process and its function in high medical school, influence of a teaching of lecture material on cognitive interest and future expert professional motivation development were examined. The conduct of lecture material method and elaborate of lecture material method were suggested. Two types of a lecture material teaching which possible to use on a first-year in medical schools were presented.

Key words: lecture, educational process, professional motivation, teaching of lectures, lecturing method, lecture types.